

Kabileden Devlete 9. Sınıf

İlk insanlar avcılık ve toplayıcılıkla hayatlarını devam ettirdikleri için besinin peşinden gidiyorlardı. Aralarında belli bir siyasi organizasyon yoktu. Tarım ve ticaret faaliyetlerinin başlaması ile insanlar yerleşik yaşama geçmeye ve toplu yerleşim yerleri kurmaya başladılar.

Bu durum;

- İnsanlar arasında ilişkilerin gelişmesine,
- Mülkiyet anlayışının oluşmasına,
- Sosyal kuralların ortaya çıkmasına,
- Güvenlik unsurunun önem kazanmasına

neden oldu.

Toplumsal hayatın gelişmesi ile düzeni korumak ve güvenliği sağlamak için ilk siyasi organizasyonlar oluşmaya başladı.

📖 Başlangıçta 10-50 aile gibi küçük gruplardan oluşan siyasi organizasyonlar zamanla büyüdü. Hayat standartlarının giderek iyileşmesi ve yerleşim birimlerinin büyümesi ile kabile konfederasyonları oluştu.

📖 **Kabile**; aynı atadan gelen ve birbirine kan bağıyla bağlı olan büyük insan topluluğuna verilen isimdir.

📖 Başlangıçta kabile organizasyonları nüfus olarak binlerle ifade edilen küçük topluluklardan oluşuyordu. Büyük devletler ve imparatorluklar kurulduktan sonra bile kabile konfederasyonları varlıklarını sürdürmüştür.

📖 Anadolu'da Hititler, Urartular, Frigler ve Lidyalılar; Mezopotamya'da ise Sümer, Babil ve Akadlar birer kabile organizasyonuydu.

📖 Köyler ve kabile konfederasyonları zamanla şehir devletlerini oluşturmuştur. Mısır'da "nom", Sümerlerde "site", İyon ve Dorlarda "polis" adı verilen şehir devletleri kurulmuştur.

📖 İlk Çağ'da kabileler veya şehir devletlerinin başlarında kral ya da feodal yöneticiler bulunurdu. Bu yöneticiler merkezdeki büyük krala bağlıydı. Büyük kral güçlü ve dirayetli bir kişiye merkezî bir devlet yapısı oluşur, güçsüzse kabileler merkezden bağımsız hareket edebilirdi.

📖 İlk Çağ'da silah teknolojisinin, askerlik bilgi ve tekniğinin gelişmesi ile bazı güçlü krallar ülkeleri dışındaki yerleri de ele geçirerek, farklı milletleri yönetimi altına almışlardır. Böylece **imparatorluk** denilen siyasi organizasyonlar ortaya çıkmıştır.

📖 **İmparatorluk**; kültürel, etnik, dinî, ekonomik ve toplumsal açıdan çeşitlilik arz eden farklı halkları bünyesinde toplayan büyük devlet olarak tanımlanabilir.

📖 MÖ 1700'lerde Anadolu'da kurulan Hitit Devleti'nde kralların, gücünü tanrıdan aldığına inanılır ve emirleri tanrının emri olarak görülürdü. Fakat krallar kendilerini tanrı olarak görmezlerdi. Hititlerin yönetimi dine dayalı bir krallık veya teokratik monarşi olarak ifade edilebilir.

📖 Bir diğer Anadolu medeniyeti Urartularda krallar yaptıkları işleri tanrıları "Haldi" adına yaparlardı. Yani krallar tanrı değildi ama onun yerine hükmederlerdi.

📖 Yunan medeniyetinin temellerinin atıldığı Girit Adası'nda yöneticiler; sanat, ticaret, din gibi hemen her konuda söz sahibi olup egemen sınıfı oluştururdu. Yöneticilerin din adına söz sahibi olması yönüyle yönetimleri teokratikti.

📖 İyonlar, genel olarak Yunan tanrılarına inanırlardı. Tanrılar adına yapılan tapınaklarda bulunan din adamları ve kâhinler, krallar üzerinde etkili olurdu. Bununla birlikte soyluların yönetimdeki etkisi daha büyüktü.

📖 Sümer şehir devletlerinin başında rahip krallık anlayışını benimsemiş "Ensi" denilen yöneticiler bulunurdu. "Ensi"ler en yüksek rahip, yargıç ve komutandı. Sümer şehirlerinde herkesin saygı duyduğu tanrılara adanmış "ziggurat" adı verilen tapınaklar vardı. Tapınakları yöneten rahip sınıfı yöneticiler üzerinde etkiliydi.

📖 Asur ve Babillerde kral, büyük tanrıların yeryüzündeki temsilcisi olan rahip krallardı. Babil kralı Hammurabi, rahip kral anlayışından farklı olarak kendisini adaletin kralı olarak ifade etmiş ve mutlak krallık anlayışını getirmiştir.

📖 Mısır coğrafi özelliklerinden dolayı dış saldırılara ve etkilere büyük ölçüde kapalı bir bölgedir. Bu nedenle sık sık istila ya da göçlere uğramamıştır. Bu durum Mısır'da kendisine özgü bir medeniyetin oluşmasını sağlamıştır.

📖 Mısır medeniyetinin ilk dönemlerinde krallar, tanrının yeryüzündeki temsilcisidir. Ancak zamanla tanrı-kral anlayışı yerleşmiştir. Firavunlar; toprakların, malların ve insanların sahibi olarak görülmeye başlanmıştır.

📖 Makedonya Krallığı, Yunan şehir devletlerinde olduğu gibi aristokrasi ile yönetilirdi. Soylulardan oluşan konsül, geniş yetkilere sahipti. Makedonya Kralı II. Philippos (Filip) Dönemi'nde bu durum değişmiş, konsülün yetkileri sınırlandırılmıştır.

📖 Makedonya Kralı II. Philippos, bütün Yunanistan'a egemen olarak "Helen Birliği"ni meydana getirmiştir.

📖 I. Philippos'tan sonra Makedonya Kralı olan Büyük İskender, Pers İmparatorluğu'nu yıkarak Anadolu, İran, Mezopotamya, Mısır ve Hindistan'a kadar ilerlemiştir. Bu durum Doğu ve Batı kültürlerinin kaynaşarak Helenizm adında yeni bir kültürün ortaya çıkmasını sağlamıştır. Helenizm, Asya ve Avrupa'da kurulan imparatorlukları etkilemiştir.

📖 Büyük İskender, Mısır'da tanrı- kral ilan edilmiştir. Yine Batı Anadolu'da Didim Apollon Tapınağı kâhini tarafından "Zeus'un oğlu" olarak adlandırılmıştır. Böylece gücünün meşruiyet kaynağını tanrısallaştırmıştır.

📖 Roma İmparatorluğu'nda sırasıyla krallık, cumhuriyet ve imparatorluk dönemleri yaşanmıştır. Krallık ve cumhuriyet dönemlerinde yönetim aristokratların elindedir. Cumhuriyet döneminde senatonun etkisi azalmıştır. Augustus (Agustus) Dönemi'nde yönetim saltanata dönüşmüştür. Roma İmparatorluğu'nda "Dünya İmparatorluğu" fikri gelişmiştir.

📖 İlk Çağ medeniyetlerinde gücün meşruiyet kaynağı olarak soy kavramı da önemliydi. Örneğin; Asurlarda bir kral zorla başa geçse bile kendinden önceki krallarla bir akrabalık bağı kurma gayreti içinde olurdu.

📖 Sosyal ilişkilerin gelişmesi sosyal kuralları ortaya çıkarmıştır. Bu kuralların uygulanması ve denetlenmesi ihtiyacı ilk siyasi organizasyonları ortaya çıkarmıştır.

📖 Mezopotamya medeniyetinin temellerini atan Sümerlerde site olarak bilinen şehir devletleri ortaya çıkmıştır.

📖 Mezopotamya kurak bir iklime sahip olmakla birlikte sulama kanalları sayesinde tarımın yapıldığı bir yerd. Hayvancılığa elverişli alanlar yetersizdi. Maden, kereste, taş gibi doğal kaynaklar da azdı. Bu kaynakların Anadolu, İran, Mısır gibi başka bölgelerden getirilmesi Mezopotamya toplumlarının iyi organize olmalarını sağlamıştır.

📖 Babil Devleti'nde güçlü krallar merkezî otoriteyi daha da güçlendirerek geniş bir bölgeyi egemenlik altına almışlardır. Böylece güçlü ve büyük bir devlet kurmuşlardır.

📖 Asurlular istilacı bir kavimdi. Düzenli ve güçlü orduları sayesinde Mezopotamya dışında pek çok yeri ele geçirek imparatorluk görünümüne kavuşmuşlardır.

📖 Hitit Devleti başlangıçta feodal krallıklardan oluşuyordu. Yönetimde krala yardımcı olan asillerden oluşan Pankuş meclisi vardı. Tavananna denilen kraliçe de yönetimde söz sahibiydi. Gerektiğinde krala vekalet ederdi.

📖 Yunanistan dağlık bir bölgedir. Geniş ovalar olmadığından insanlar denizcilik ve deniz ticaretine yönelmişler, genelde dar sahil şehirlerinde toplanmışlardır.

📖 Yunanistan'ın coğrafi yapısı merkezî devletlerin kurulmasını engellemiş, Atina ve Sparta gibi polis adı verilen birbirinden bağımsız şehir devletleri ortaya çıkmıştır.

📖 Bağımsızlıklarını korumak isteyen şehir devletleri ordularını güçlendirmiştir. Yöneticiler halkın desteğini alabilmek için hak ve özgürlükleri genişletmişlerdir. Bu durum siyasi yapının demokratik nitelik kazanmasında etkili olmuştur. Demokratikleşme ile meclisler kurulmuştur. Bu meclisler kralların hak ve yetkilerini kısıtlamıştır.

📖 Yunanistan'da zamanla krallar belirli bir sınıf tarafından seçilmeye başlanmıştır. Kral karşısında giderek güçlenen soylular, iktidarı ele geçirek aristokratik yönetim anlayışını kabul ettirmişlerdir.

📖 Aristokratlar içinde ön plana çıkan bir grubun yönetime egemen olması ile oligarşi denilen yönetim anlayışı ortaya çıkmıştır.

📖 Yunan şehir devletlerinde aristokratlara veya halka karşı güç kullanarak yönetimi ele geçiren kişiler olmuştur. Bu kişilere tiran, yönetimine de tiranlık denilmiştir.

BEST
BİLGİ

İlk Çağ uygarlıklarına bakıldığında genel olarak;

📖 Tek kişinin egemenliğine dayanan krallık ve monarşi (Babil, Urartu)

📖 Rahip kral anlayışına dayanan teokratik monarşi (Sümer, Hitit)

📖 Halkın yönetime katılımını sağlayan demokratik (Yunan, İyon)

📖 Belli bir sınıfın egemenliğine dayanan aristokrasi ve oligarşi (Yunan, İyon, Lidya)

📖 Kralın Tanrı ya da Tanrının oğlu olduğu anlayışına dayanan tanrı-kral (Mısır)

yönetim şekilleri görülmüştür.

İlk Çağ Yunan kentlerinde yöneticilerin seçimiyle belirlenmesi cumhuriyet ve demokrasi anlayışının ilk izleridir. Ancak seçimlerde sadece belli kişiler aday olabilmekte ve halkın tamamı değil sadece soylular oy kullanabilmekteydi.

BEST
BİLGİ

- 📖 Persler; İnan, Anadolu, Mezopotamya, Mısır ve hatta Yunanistan'ın bazı bölgelerini içine alan büyük bir imparatorluk kurmuşlardır. Persler geniş toprakları yönetmek için de Satraplık denilen eyalet sistemini oluşturmuşlardır. Satraplar merkezden gönderilen memurlar tarafından denetlenmiştir. Merkezî otoriteyi güçlendirmek ve eyaletler arasında iletişim kurmak isteyen Persler, gelişmiş bir posta teşkilatı ve düzenli yol ağı kurmuşlardır.
- 📖 Kurduğu imparatorluğun yönetiminde Perslerden etkilenen Büyük İskender, satraplık idaresini benimsemiştir. Romalılar satraplık idaresinde değişiklikler yaparak geliştirmişler ve eyalet sistemini uygulamışlardır.
- 📖 Roma'da kraldan sonra etkin bir kurul soylulardan oluşan senatoydu. Roma toplumu; patriciler, plepler ve köleler olmak üzere üç sınıfa ayrılmıştı. Senatoda görev yapan soylu sınıfa patrici, Roma'ya sonradan gelip yerleşenlere de plep adı verilir. Köleler ise Roma'nın işgali altındaki ülkelerden getirilmiş, patricilerin evlerinde hizmetçilik ya da uşaklık yapan tarlalarda işçi olarak çalışan sınıftı.
- 📖 Sümer şehirleri zengin ve uygarlıkta ileriydi. Bu nedenle sık sık saldırıya uğradıklarından askerliğe önem vermişlerdir. İlk daimi ve düzenli orduyu kuran Akadlar tüm Mezopotamya ve Suriye'yi ele geçirerek ilk imparatorluğu da kurmuşlardır. Babiller ve Asurlular yayılcı bir politika izlediklerinden orduya önem vermişlerdir.
- 📖 Mezopotamya'da ekonomik hayatın temeli tarıma dayalıydı. Toprakların çoğu özel mülkiyetti. Ziggurat denilen tapınaklar ürünlerin depolandığı ve dağıtımının yapıldığı yerd. Sümerlerin tapınağa gelen ürünleri kayıt altına almak için kullandıkları semboller zamanla sistemleşerek çivi yazısına dönüşmüştür. Mezopotamya'da medeniyetin gelişimi yazının bulunmasıyla hız kazanmıştır.
- 📖 Mezopotamyalılar ihtiyaçlarını karşılamak için Anadolu, Suriye, Mısır gibi uzak bölgelerle ticaret yapmışlardır. Bu ticari faaliyetler Mezopotamya medeniyetinin başka bölgelere yayılmasında etkili olmuştur.
- 📖 Mezopotamya'da toplum; soylular, din adamları ve köleler şeklinde sınıflara ayrılmıştır. Halkın çoğunluğunu tarım ve hayvancılıkla uğraşan çiftçiler oluşturmuştur. Toplumda marangoz, yazıcı, çömlekçi, mimar gibi zanaatkârlar, tüccarların da önemli bir yeri vardı.
- 📖 Tekerlek ve çömlekçi çarkı ilk olarak Mezopotamya'da kullanılmıştır. Mimarlık, madencilik, dokumacılık, çiftçilik, kanal yapımı gibi pek çok medeniyet unsurunun temeli de Mezopotamya'da atılmıştır.
- 📖 Anadolu Asya ve Avrupa arasında uzanan bir köprü gibidir. Bu nedenle sık sık göç ve istilaya uğramıştır. Bu durum Anadolu'da kurulan medeniyetlerin askerî güce önem vermelerinde etkili olmuştur.
- 📖 Hititlerde ekonomi temelde tarım ve hayvancılığa dayalıydı. Hititlerin at yetiştiriciliği de ünlüdür. Urartular tarım yapabilecekleri alan az olduğundan daha çok hayvancılık ve madencilikle uğraşmışlardır. Friglerde ekonomi tarım ve hayvancılığa dayanıyordu. Frigler öküz öldürmeyi ve saban kırmayı ağır suç sayan yasalar çıkararak tarım ve hayvancılığı korumayı amaçlamışlardır. Dokumacılıkta da gelişen Friglerin Tapates denilen halı ve kilimleri en önemli ihraç ürünlerindendi. Lidyalılar tüccar bir millettir. Anadolu'dan Mezopotamya'ya uzanan Kral Yolu'nun yapımında önemli rol oynamışlardır. Ticarete parayı ilk kez Lidyalılar kullanmıştır.
- 📖 Hitit toplumu soylular, tüccarlar, zanaatkârlar, köylüler ve kölelerden oluşmaktaydı. Urartu, Frig ve Lidyalılarda sosyal yapı büyük ölçüde Hititlerle benzer özelliklere sahipti.
- 📖 Yunanistan'da şehir devletleri sürekli birbirleri ile mücadele ettiklerinden askerliğe önem vermişlerdir.
- 📖 Yunanistan dağlık bir bölge idi. Tarıma elverişli alanlar az olduğundan özellikle hububat üretimi yetersizdi. Bazı şehirler bu sorunu çevre bölgelerin kolonizasyonu yoluyla çözmeye çalışmıştır. Yunan şehir devletleri gıda ihtiyaçlarını karşılarken ticari alanda da gelişme göstermiştir. Ürettikleri zeytinyağı ve şarap gibi ürünlere karşılık buğday ve ham madde ithal etmişlerdir.
- 📖 Yunanistan'da halk asiller, tüccarlar, küçük toprak sahipleri ve köleler şeklinde gruplara ayrılmıştır.
- 📖 İlk Çağ Yunan şehirlerinde görülen askerî, ekonomik ve sosyal gelişmeler benzer şekilde Batı Anadolu'daki İyonya şehirlerinde de görülmüştür.
- 📖 Makedonya Kralı III. Alexander (İskender) Asya Seferi'ne çıkarken ağır zırhlı ve uzun mızraklı piyadelerden oluşan güçlü bir ordu kurmuştur.
- 📖 Büyük İskender, Doğu Seferi'ni Pers İmparatorluğu'nun denetimindeki ticaret yollarını ele geçirmek amacıyla düzenlemiştir. İskender, Perslerin oluşturduğu yol ağlarını geliştirerek ticarete ve ulaşımına önem vermiştir.
- 📖 Makedonya'dan Hindistan'a kadar geniş bir coğrafyaya egemen olan İskender, en tanınmış **İskenderiye** (Mısır) olmak üzere 70'den fazla şehir kurmuştur. Var olan şehirleri de yeniden düzenlemiştir.

- 📖 Romalıların güçlü, düzenli ve disiplinli orduları vardı. Roma ordusunun çoğunluğu paralı askerlerden oluşuyordu. Düzenli ordular sayesinde Akdeniz ve çevresine egemen olarak yüzyıllarca yönetmeyi başarmışlardı.
- 📖 Roma İmparatorluğu'nun yükselişinde, hâkimiyeti altına aldığı bölgelerde düzenli yol ağları kurmaları ve bu yolları güvenli hâle getirmeleri de etkili olmuştur.
- 📖 Roma İmparatorluğu kurulduğu coğrafya gereği deniz ticaretine ve kolonizasyon faaliyetlerine yönelmiştir. Ele geçirilen yerlerden elde edilen ganimet, vergi ve insan gücü sayesinde Roma'da refah düzeyi artmıştır.
- 📖 Mısır kralları siyasi güce önem verdiklerinden donanımlı ordular kurmuşlardır. Ülke sınırları dışında fetihler gerçekleştirmişlerdir.
- 📖 Mısır'da Nil Nehri etrafında verimli ovaların oluşması temel geçim kaynağının tarım olmasını sağlamıştır. Tüm topraklar firavunlara ait sayıldığından özel mülkiyet fazla gelişmemiştir.
- 📖 Nil Nehri'nin taşması sonucu kaybolan arazi sınırlarının tespiti geometrinin gelişmesini, taşma zamanını tespit etmek ise mevsimlerin ve güneş yılı esaslı takvimin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ölümden sonraki yaşama inandıkları için ölülerini mumyalamışlar, böylelikle insan vücudunu tanıyarak tıp ve eczacılıkta gelişmişlerdir.
- 📖 Tanrı-kral anlayışına bağlı olarak firavunlar için piramit adı verilen anıt mezarlar inşa etmişlerdir.

İlk Çağ'da yaşamış devletler, oluşturdukları medeniyeti ve sahip oldukları toprakları korumak adına askerî güce önem vermişlerdir. Bazen ekonomik ve siyasi çıkarlarının çatıştığı devletlerle büyük savaşlar yapmak zorunda kalmışlardır.

Mısırlılar Suriye yüzünden Hititlerle 16 yıl süren (MÖ 1296 - MÖ 1280) Kadeş Savaşı'nı yapmışlardır. Tarafların birbirlerine kesin üstünlük sağlayamadıkları bu savaş dünyanın bilinen ilk yazılı antlaşması olarak kabul edilen Kadeş Antlaşması ile sona ermiştir (1280).

